

INTERLANGUAGE

AMERICAN ESPERANTIST

**"Barriers Down" for Free Flow
in World Interchange**

**Interlanguage Given Backing
in State-Wide Poll**

**A Comprehensive Account of
Esperanto in Brazil**

**Nazis Murder Catholic Esperantist
in Dachau Prison Camp**

AMERIKA ESPERANTISTO

*Oficiala Organo de la
ESPERANTO ASOCIO
de NORD-AMERIKO*

JAN—FEB, 1945

Twenty-five Cents

Address communications to:

AMERICAN ESPERANTIST

Vol. 60

G. ALAN CONNOR, *Editor*
114 West 16th Street
New York 11,
N. Y.

Nos. 1-2

Associate Editors: Dr. W. Solzbacher, Joseph Leahy, Doris Tappan Connor, Pauline Knight. *China:* The Very Rev. Dr. John B. Kao. *Eire:* Lorcán O hUiginn, P.C.T.

CONTENTS — ENHAVO

Interlanguage Given Backing	<i>Doris Tappan Connor</i>	1
Esperanto — The World Auxiliary	<i>Joseph Leahy</i>	2
Esperanto in Brazil	<i>Doris Tappan Connor</i>	4
The Structure of Esperanto	<i>W. S.</i>	7
Pei — Bodmer — LaFarge	<i>W. S.</i>	8
Esperanto in Action		9
Nazis Murder Catholic Esperantist	<i>W. Solzbacher</i>	10
Scope on Interlanguage	<i>W. S.</i>	11
Welcome Mayor of Liberated Lyon	<i>W. S.</i>	11
"Laat Esperanto die wêreld-hulptall wees!"	<i>P. K.</i>	11
"Barriers Down"	<i>The Editor</i>	12
Volunteers for New Edition of Grammar		13
Esperanto en Bibliotekoj		14
Esperanto-Atestoj		14
La Esperanto-Domo en Arnhem	<i>W. Solzbacher</i>	15
Pastro Kao en Sudameriko	<i>W. S.</i>	17
Portugala Ekskurso	<i>Carlos Isidoro de Jesus</i>	18
Mallonga Historio de Esperanto	<i>Ernest Dodge</i>	19
"Esperanto Pavimas la Vojon a' Internacia Amikeco"		20
Poemo de Pastro Furay — "Post Dolor"	<i>G. Alan Connor</i>	21
Nekrologo — Fred Rivers		22
Esperanto-Kroniko		22-24
Deziras Korespondi		24

American Esperantist is published bi-monthly, for the Esperanto Association of North America, by the Esperanto Institute for Interlanguage.

Make Checks Payable to Order of the Editor — *G. Alan Connor*.
Twenty-five Cents per Copy — \$1 per Year

AMERICAN ESPERANTIST

Vol. 60

JANUARY-FEBRUARY, 1945

Nos. 1-2

INTERLANGUAGE GIVEN BACKING

How far is the average person in the United States awake to the question of interlanguage? How many people in the United States are willing to learn an international auxiliary language?

Individuals from various parts of the United States often write to us and say, "I think Esperanto is a wonderful idea." But the basic question as to what is the attitude of the people as a whole toward an international language has never been answered.

One of the best ways to discover the answer might be through Public Opinion Polls. The technique of polling public opinion has been remarkably developed in the past few years. All sorts of questions have been asked and answered by the citizens of our land. Recently, through the interest of James M. Vicary, Director of the *Internacia Statistika Instituto*, we have been informed of a state-wide poll conducted on the question of an *interlanguage*.

The Minnesota Poll of Public Opinion, sponsored by the Minneapolis Tribune, in one of its surveys throughout the state, asked the following question: "*Do you believe a universal or common language which all countries could understand is practical and should be encouraged?*" The state-wide

results show the following answers: Yes — 74%; No — 18%; Undecided — 8%. In the breakdown according to sex and age, we find that the women voted "Yes" to this question by 78%, and the men by 68%. The men, too, were the most undecided: Men — 10%; Women — 7%. (Who said a woman can't make up her mind?)

The younger age group, 21-29 gave the largest endorsement to this question: Yes — 86%, and the oldsters over 60 years of age followed with a close second of Yes — 78%. As to the city "slickers" versus the town and rural communities, the city votes Yes — 75%; the farm — 74%; and the town — 69%.

To all those answering "Yes" on the first question another question was asked: "*If this language were not English would you be willing to learn the language?*" The results were: Yes — 76%; No — 18%; Undecided — 6%. We again have a definite affirmative as to whether these people would be willing to expend time on learning an auxiliary language. As before, the women indicated more willingness to learn: Yes — 76%, while the men said Yes — 68%. The age group 21-29 rated highest on their "Yes" re-

sponse; a high of 88%! When these answers were analyzed according to school levels, the college students rated tops on willingness to learn the auxiliary tongue; College: Yes — 90%; High School: Yes — 75%; Up thru eighth grade: Yes — 62%.

The Minnesota Poll covers only one state. We should have a complete national poll, but it remains for the Esperantists to actively inform the public on the growth, extent and utility of *Esperanto*, the only *living* interlanguage today!

ESPERANTO — THE WORLD AUXILIARY

The following paragraphs were selected from radio broadcasts made by Joseph Leahy, over Station WTOP in Washington, D. C.

A president of the United States once said: "Never has the need of a neighborly cooperation in every field of human endeavor been so evident as it is today." Every intelligent person agrees with that statement. One of the most effective steps toward world cooperation is the adoption of the world auxiliary language Esperanto. There cannot be cooperation between individuals or nations without mutual understanding.

The multiplicity of languages—over 3000—has been an immense obstacle to the progress of civilization. People without a common medium of intercommunication—people who only guess, infer, imagine, are very apt to be suspicious and antagonistic. The possession of a neutral language is necessary to open the doors for common ideals and sympathies. Esperanto is a language that has never been claimed by an aggressor nation. It has

never been used in political or religious offenses. It has never wounded the hearts of the human family, nor left blood-stains on the world's history.

Esperanto is not an *artificial* language. It is a *living* language of a living people scattered throughout the world today. It was originally constructed from the basic elements of the leading European tongues, and is now evolving just as any living language. It is a simplified language. Strip the idioms of Europe of their peculiarities, irregularities, difficult sounds, illogical spellings—then choose the root words common to most of them—and you have Esperanto.

Though based on national languages, Esperanto does no aim to supplant any one of them. There is no desire to impose on anyone's mother tongue. It is intended to be learned, and taught in the schools, as a common second language for all the world

general requirements in intercommunication. Esperanto gives the power of understanding to people of different nations who otherwise must stand like mummies in each other's presence.

Dr. L. L. Zamenhof constructed a language that all could easily understand. It has been employed by practically every profession, and is used in science and art. Yet its grammar is so simple that its sixteen rules can be printed on a postcard. It is a complete instrument, yet so easy that even the humblest citizen of any land may master it. All words are pronounced as they are spelled; and its phonetic system is at once the most scientific and the simplest. To the selected list of international roots, is added an ingenious system of affixes which broadens the application of the tongue to any and all purposes. By the aid of these affixes, a knowledge of a few hundred roots gives one a vocabulary of thousands of words.

The full application of Esperanto will prove to be the greatest achievement in intellectual progress since the invention of printing. Already it is used officially by several governments in their postal, telegraph, railway and tourist services. It has been recognized as a "clear language" in international radio and telegraph. It is used in every field of human activity.

The development of techno-

logical facilities—especially the rapid development of transportation and communication—brings the peoples of the world together and makes them interdependent. Someone has said: "Why use an ox-cart when an automobile or an airplane is available?" Likewise why use the slow, cumbersome method of national language interpretation and translation (linguistic ox-cart method), when the modern streamlined Esperanto is available? Most certainly, in future years, lack of a knowledge of Esperanto will be as definite a mark of ignorance as illiteracy is today.

Esperanto estas kapabla por esprimi la plej delikatan nuancon de signifo. Esperanto estas efika ilo en prozo aŭ poezio. Esperantisto ne troas kiam li diras ke la internacia lingvo estas simpla, fleksebla, belsona, vere internacia en lingvo-elementoj; kaj, la lingvo Esperanto prezentas al la civilizita mondo la solan solvon de internacia lingvo.

Esperanto is capable of expressing the finest shades of meaning. Esperanto is an effective instrument in proze or poetry. An Esperantist does not exaggerate when he says that the international language is simple, flexible, harmonious, truly international in linguistic elements; and, the language Esperanto presents to the civilized world the only solution of an international language.

ESPERANTO IN BRAZIL

DORIS TAPPAN CONNOR

This account is most timely in view of the coming Tenth Brazilian Congress of Esperanto to be held in Rio de Janeiro in April, 1945. All North American Esperantists should support the Congress by affiliating as members.

It was just at twilight that we sailed into the harbor of Rio de Janeiro. The circle of lights along the water-front gleamed and sparkled like a necklace of diamonds. The dim shapes of the surrounding mountains "Pão de Açúcar" (Sugar Loaf) and "Corcovado" (The Hunchback) loomed darkly against the grey sky. High above the "Corcovado" shone the great lighted cross of "Christ the Redeemer". This was, indeed, the most beautiful harbor in the world!

But we had come to Brazil not only to admire its natural beauty. We had come to visit with the Brazilian Esperantists. By the time the ship docked it was nightfall, and the rain poured down in a steady stream! Could we expect the Rio Esperantists out in this deluge? I hovered excitedly in the lounge of the ship, a large green star pinned prominently to my jacket.

Suddenly, I noticed a medium-sized, animated, dark-haired gentleman enter by a side door. His eyes, too, seemed to be searching—not looking at faces exactly, but peering at lapels and jackets. Then I saw it! He also, wore a green star! "This", I thought, "is Ismael Gomes Braga", and I started toward him.

At the same time he noticed my star, and the next moment we were shaking hands. "Ĉu vi estas samideano Braga?" "Jes, jes, fraŭlino, bonvenon al Brazilo." Senhor Braga had come by police boat to meet us even before we reached the shores of his country.

The rain poured down intermittently, but when we stepped off the boat, a group of Esperantists were there to welcome us. We started immediately to chatter in Esperanto—with complete and easy understanding. There were greetings and introductions, photographs and light-hearted banter. I was laughingly told to be sure to step onto land with my right foot first—that would bring me good-luck in Brazil. At last, when we bid farewell for the night, I was introduced to that delightful Brazilian gesture of meeting and farewell: an arm around the shoulder (almost a hug, I must admit) and three pats on the back.

The days in Brazil were full and interesting. We visited with the Esperantists in their clubs and in their homes. Throughout it all we discussed general Esperanto questions and learned first hand about the extent of the Esperanto movement in Brazil. That was four years ago—in the de-

lightful summer of 1941—and the Esperanto movement in Brazil steadily progresses.

There are Esperanto clubs, classes, Delegates of the International Esperanto League, and other Esperanto activities in all but three of the twenty Brazilian states, and, of course, there are many clubs in the Federal District, which includes Rio de Janeiro. Eighteen new Esperanto societies were founded in the year 1941 alone! Twelve state and local associations, probably the most active ones, are now affiliated with the Brazilian Esperanto League.

The Brazilian Esperanto movement, seeing the war coming, imported considerable stocks of Esperanto books from Europe and started a large scale publishing program of its own. During the last three years, Brazil has printed thousands of Esperanto books. Senhor Braga is largely responsible for this, and according to his report, their books are on sale in all the book-stores of the country, and are sent free of charge to all public libraries.

The magazine *O Brasil Esperantista* and *Pernambuco Esperantista* appear regularly, in Esperanto and Portuguese. The Institute of Geography and Statistics, a department of the Government of Brazil, has declared Esperanto to be its official auxiliary language. It has published in Esperanto a resumé of the statistics

of Brazil, a beautifully printed booklet of the City of Salvador and considerable other literature. Its official organ, the *Revista Brasileira de Geografia* prints summaries of its main articles in Esperanto. The magazine of the Geographical Society of Rio de Janeiro does the same. Esperanto is taught as a compulsory subject in a course for the employees of the Statistical Service of the Brazilian States. Many of the students in my Cseh-Method Esperanto course in Brazil were employees of the Institute. They represented every state in Brazil, from the territory of Acre, far in the interior—from the State of Manaus on the upper Amazon—to the State of Santa Catarina, far to the south. Dr. Mario Teixeira de Freitas, General Secretary of the Brazilian Institute of Geography and Statistics, is also President of the Panamerican Institute of Statistics, and has published several excellent articles on Esperanto in its official bulletin.

Under the Protectorate of the President of the United States of Brazil, Getulio Vargas, and with the active support of various governmental and private organizations, the Brazilian Esperantists are now planning the *Tenth Brazilian Esperanto Congress*, to be held in Rio de Janeiro in April 1945. The Minister of Foreign Affairs and the Minister of Education are among the members of the Honorary Committee.

So is the Polish Minister to Brazil, because Warsaw was Esperanto's birthplace. The active Organizing Committee is headed by Ambassador José Carlos de Macedo Soares, President of the Brazilian Institute of Geography and Statistics. Senhora Ana Amélia de Queiroz Carneiro de Mendonça, President of the Brazilian Student House, and Professor Lourenço Filho, Director of the National Institute of Pedagogical Studies, are Vice-Presidents.

The sympathy of the Brazilian Government is by no means purely platonic. In 1943, about half the income of the Brazilian Esperanto League was supplied by a subsidy from the Government, listed in the budget of Public Education.

The example of the Brazilian Federal authorities has been followed by a number of state governments and city administrations. The official journal of the State of Santa Catarina reprints articles from *O Brasil Esperantista*. The State Academy of Literature, in Espirito Santo, has decided to set up an Esperanto Center for the State, under the direction of its member, Jose Paulino Alves. The City Council of Larangeiras, in the State of Parahyba named its public library after Dr. Zamenhof, author of Esperanto.

Among the private organizations which have adopted resolutions in favor of Esperanto are the following: The Ninth Bra-

zilian Congress of Geography, the Second Congress of Literary Academies, the Second Conference of Catholic Journalists and the Second Brazilian Meeting of Engineers. Three radio stations in Rio de Janeiro, two in Sao Paulo, and one in Pernambuco have regular Esperanto broadcasts, one of them daily. All important newspapers publish articles and news items dealing with the Esperanto movement in Brazil and in the world.

The 1944 Year Book of the International Esperanto League lists a good many "specialized Delegates" on its Brazilian pages. Here are some of the fields in which Brazilian experts are ready to give information and assistance to fellow Esperantists throughout the world: Commerce, Industry, Banking, Railroads, Education, Physical Education, Womens Organizations, Statistics, Music, Chess, Medical Questions, Dentistry, Police, Literature, Printing, Catholic Church, Spiritualism, Scouting, Philately and Co-operatives.

The Brazilian Post Office Administration has issued stamps and postcards with Esperanto text. In this war, correspondence in foreign languages has been severely restricted by censorship regulations. Only very few languages are permitted. Esperanto is one of them. An Esperanto Censor has been appointed in Rio de Janeiro, and since our own

US Office of Censorship has an official censor, the "free flow of Esperanto news" between our two countries should help to establish a firm foundation for a better knowledge of our Brazilian neighbors.

The Local Congress Committee of the *Tenth Brazilian Congress* includes many names of Esperantists, whom it was our pleasure to meet while we were in Brazil. The name of a Secretary, Maria Malheiro, brings to mind one of our loveliest days in that fair land. We were invited, one Sunday afternoon, to be guests of the Malheiro family at their beautiful fazenda, some distance from Rio. While I hung on for dear life to the grip-straps in the rear seat of the auto that whisked and rolled and bounced us on our way, Maria pointed out the banana trees on the mountain side, the "Cotton Tree" from which kapok is made, and the groves of Mamao (Pa-

paya) and Mango trees. We had barely reached the fazenda when Dr. Malheiro, our host, invited us out to taste the variety of oranges on the plantation. As our entree to a picnic dinner, we ate only about ten different, delicious, sweet-as-honey oranges! There were rides on Brazilian ponies and many other delights.

Later, as twilight descended over the valley, we walked in the pasture land, and Maria spoke wistfully, pensively of her country and her people. "This is the time of day we Brazilians call 'the time of saudades.' It provokes a feeling of sad longing and nostalgia. That is what 'saudades' means in Brazilian." The purple mist, the dark green of the orange groves on the hill top, the cluck-cluck of restless chickens settling on their roosts also brought 'saudades' to me.

And now... Oh... I have *saudades* for Brazil!

The Structure of Esperanto

Dr. Porto Carreiro Neto, Director of the National School of Chemistry in Rio de Janeiro, has written a delightful study, in Portuguese, on the structure of Esperanto ("A Estrutura do Esperanto"), just published by the Liga Esperantista Brasileira in booklet form. He points out that Esperanto is not an "artificial" language (*he says Basic English is*) nor a "mixture" of linguistic elements, but a living language capable of express-

ing all shades of thought. Being a chemist, Dr. Carreiro Neto compares Esperanto with a chemical compound the elements of which have all contributed certain particular qualities. The author insists on clarity as one of the essential characteristics of the Esperanto style: "There is a saying, 'If it is clear, it is Esperanto'; turned the other way around, this saying becomes an imperative, 'If it is Esperanto, it has to be clear'..."

PEI - BODMER - LAFARGE

The Reverend John LaFarge, S. J., Editor-in-Chief of the weekly magazine "America," reviewing *Languages for War and Peace* by Mario A. Pei and *The Loom of Language* by Frederick Bodmer, comes to the following conclusion: "For certain purposes, in certain circumstances, some kind of a world language appears as an inevitable product of the postwar cultural gristmill. Will it be of the Basic English or of the Esperanto type? My own bet, despite Mr. Churchill's puff and Mr. Ogden's arguments, lies tremblingly on the credit side of the Esperanto genus, but with many specific improvements."

Father LaFarge, who says about himself that he has "rather made languages his hobby," showed his interest in Esperanto by printing in his magazine, a year ago, an excellent article written by the Very Reverend Gabriel Pausback, O. Carm. (Now on a trip around the world in his capacity as Assistant General of the Carmelite Order), entitled "Esperanto Confers Gift of Tongues." He does not explain what he means by "many specific improvements." Possibly some of the arguments presented in "The Loom of Language" have impressed him more than they would impress an Espe-

rantist who judges matters from a background of practical experience with the Interlanguage. Most Esperantists believe that the natural development of the language in particular as far as the vocabulary is concerned, will provide all the improvements that are needed

Father LaFarge is very outspoken — and in my opinion absolutely correct—in pointing out the fallacy of exaggerated claim as to the possibility of a linguistic shortcut to world peace. "Ever now and then some zealous person writes a letter or an article to show that there would be no danger of conflict and war if people all spoke the same language. It is easy to puncture such an enthusiastic dream, since the bitterest hates can cleave a nation or nations which have no linguistic difference." The relation between the English and the Irish provide a classical example of this fact. In India, Great Britain's staunchest opponents are men who speak English fluently.

Father LaFarge thinks very highly — and rightly so — about Professor Mario Pei's work. He may be interested to learn that a chapter on Esperanto will be included in the next edition of Pei's *Languages for War and Peace*

W. S.

S. F. Vanni, N. Y., publishers of "Languages for War and Peace," announce another booklet in their "World Language Series" under Professor Pei's direction, entitled "Esperanto" by G. Alan Connor and Doris Tappan Connor

ESPERANTO IN ACTION

In Italy, leaders of the anti-fascist Patriot and Partisan groups seem to be interested in the interlanguage. The weekly, "Il Partigiano," Rome, mouthpiece of the Partisan Movement, printed on October 9, 1944, the following editorial notice: "Esperantists residing in Rome, whether isolated or already organized in association, are kindly requested to communicate their addresses to the editorial offices of this newspaper."

In Denmark, the Esperanto movement has been able to carry on, in spite of the Nazi occupation. This year's Annual Conference, held at Fredericia, was attended by 164 persons. The Danish Esperanto League increased its membership in 1943 and counts now 792 members in 32 Clubs. More than a hundred students took part in three special summer courses for Danish Esperantists, a remarkable achievement in view of all the difficulties caused by the war and the occupation.

In Norway, the Esperanto League had 469 members at the end of 1943. The office has been kept open throughout the war. Book sales reached the prewar level in 1943. There are four times as many students subscribing to the Correspondence Course. The journal cannot be published because of the newsprint shortage but monthly circulars are sent out to the members. The President of the Norwegian Esperanto League, Captain Bugge-Paulsen, is a prisoner-of-war in Germany.

At an Institute of International Relations, held in Detroit from November 17 to 19, Esperanto was mentioned in a panel discussion on "The Choice Before Us" by one of the Faculty members, Dr. W. Solzbacher. The "American Esperantist" was on sale and also "Global Thinking," the magazine edited in English and Esperanto by Mrs. Mabelle L. Davis.

Sloane House News of the YMCA in New York, August 25, 1944, carried an article on Esperanto written by that well-known Esperantist *William Vathis*.

A chapter on Esperanto in the textbook, "Readings in Sociology," by Wallis and Wiley, was written by *Dr. Lebnan Wendell*. He has long been an Esperantist who is always ready to support our movement. In a recent letter to the Editor of the Minneapolis Star Journal, August 4, 1944, Dr. Wendell stressed the point that Esperanto is living, functioning interlanguage.

"*Their teacher is somewhat amused to see ladies who groan over Latin or French determinedly set out to learn another language (Esperanto).*" So writes *Sister Elizabeth* about the newly formed Esperanto Club at *Immaculata High School* in Detroit, Michigan. Yes, we find more and more students adopting the motto: "Ah, that easy Esperanto!"

"One Small Voice"

John Kieran, of "Information Please" fame, filled his newspaper column, on September 28, 1944, with reflections on the interlanguage problem. He does not say anything that has not been said before, but what he says he says well and interestingly, as you would expect him to do. "It's my firm belief", he states, "that a proper understanding among men and nations tends to preserve rather than to disturb the peace and I think that a world language would help to spread that understanding. But that wouldn't mean the abolition or destruction of the languages (and literatures) that we know now." Mr. Kieran has admirably, although unwittingly, stated the precise objectives and functions of the neutral interlanguage Esperanto.

Nazis Murder Catholic Esperantist

Another name must be added to the long list of outstanding Esperantists who died as victims of Nazi persecution. The Reverend Dr. Max Joseph Metzger, Superior General of the Catholic Society of Christ the King, was tortured to death in the ill-famed Dachau concentration camp for having protested against the flogging of a Protestant minister from the Rhineland, according to reports in the Swiss press. In a long private audience at the Vatican, in 1921, Dr. Metzger reported to Pope Benedict XV about the use of Esperanto in international Catholic activities. The Pope told him: "I cannot tell you how much I am pleased to learn that Esperanto has been found to be such a valuable instrument for the international cooperation of Catholics." Dr. Metzger's principal merit lay in the specialized field of the Catholic Esperanto movement. He preached sermons in Esperanto and lectured in Esperanto in a good many countries.

Born in Germany, educated at a bi-lingual university in Switzerland, a German Army chaplain at the beginning of the first World War, Dr. Metzger defied Prussian militarism and found it necessary to go to Austria in 1916. Later he became an Austrian citizen. Dr. Metzger was the founder of the World Peace League of the White Cross and in 1917, recognizing the value of Esperanto for international activities, he established the bi-lingual magazine "Blanka Kruco," in Esperanto and German. In 1920 he was instrumental in the foundation, at the Hague, of the International Catholic League (IKA) which adopted Esperanto as its official auxiliary language. Its first organ was the revived "Espero Katolika", which was then published in Vienna, edited by Father Mestan, Provincial Superior of the Piarist Fathers. In that period, "Espero Ka-

tolika" received the blessing of Pope Benedict XV (it received also blessings from Pius X and Pius XI). When differences of opinion arose between the owners of "Espero Katolika" and the leaders of IKA, Dr. Metzger started a new periodical "Katolika Mondo", of which he was the editor. It soon had a circulation of 2,000. In 1924 Dr. Metzger resigned from his leading position with IKA and "Katolika Mondo", in order to give all his time to the religious congregation which became later the Society of Christ the King.

When in 1929 "La Juna Batalanto" ("The Young Fighter"), an Esperanto journal which called itself the "Organ of the International Catholic Youth and Peace Movement," organized its own publishing company, Dr. Metzger became one of its charter members. He transferred the Esperanto section of the Paulus Publishing Company to "La Juna Batalanto". It published, under Dr. Metzger's leadership, about two dozen books in and about Esperanto.

When Dr. Metzger visited me for the last time in Luxembourg, in 1935, he knew that Europe was headed for a catastrophe. Shortly afterwards I read in the paper that a religious magazine which he published in the German language was suppressed by the Gestapo because of a courageous prayer, which it printed "for all Jews, for all Communists for all who are persecuted and oppressed." Since then, he was in and out of prison until he died as a victim of Nazi barbarism. His whole life was devoted to work for social progress, for better relations between different religious groups, for work peace, for close international cooperation utilizing all modern techniques and means including the Interlanguage Esperanto. His death is a great loss to the Esperanto movement.

—W. S

Scope on Interlanguage

A lively, well-written article on "Esperanto—Tongue of the Future", by Stanley S. Jacobs, appeared in the December 1944 issue of "Reader's Scope." It created a good deal of interest. Let us express the hope that Mr. Jacobs and others will succeed in placing similar articles in other widely read magazines. The lang-

uage problem is now definitely "in the air", and articles on Esperanto have reader's appeal if they are presented in an interesting and original form. Esperantists will do well to keep some copies of this issue of "Reader's Scope" in their promotion arsenal.

— W. S.

"Ons Esperantiste sê: Laat Esperanto die Wêreld-hulptaal wees!"

We agree one hundred percent! Do you? Oh....but we beg your pardon. No, our printers have not gone berserk, and neither have our editors. You'll find the above statement at the head of an article in Afrikaans by S-ro Henk, in the South African Esperanto bulletin published in Johannesburg. We claim no knowledge of Afrikaans but with our somewhat diversified background in

languages we can ascertain the following: "*We Esperantists say: Let Esperanto be the world auxiliary language.*" The author then proceeds to clarify the reasons why Esperanto should be the world auxiliary—all in Afrikaans. This bulletin first appeared in January 1944. It presents the tremendous need for the neutral interlanguage among Africans for cultural advancement.

— P. K.

Esperantists Welcome Mayor of Liberated Lyon

Esperantists throughout the world have learned with great satisfaction that M. Justin Godart, Honorary Member of the Universal Esperanto Association (UEA), is now the Acting Mayor of the liberated city of Lyon, Southern France, awaiting the return of the Mayor, M. Edouard Herriot, who is still a prisoner of the Nazis. As a Member of the French Cabinet, in the Chamber of Deputies and the Senate, M. Justin Godart could always be counted upon to give his support to the introduction of Esperanto into all spheres of practical life. Organizations and individuals

interested in post-war reconstruction and world peace might do well to heed the words which M. Justin Godart wrote on April 6, 1922, in the Paris daily "L'Ere Nouvelle": "If the League of Nations is to live, it must be a League of Peoples, not only a League of Governments. In order to eliminate war, the peoples must know each other. They need an international auxiliary language. I am convinced that Esperanto fills this need in the best possible way and that this language will help in establishing the reign of world peace."

— W. S.

To our Members and Subscribers in the Armed Forces: Many copies of "AE" are returned to us because of frequent changes of address. Please advise us of your permanent home address to aid in such cases.

"BARRIERS DOWN"

Secretary of State Edward R. Stettinius, in his reference to the new post of Archibald MacLeish, Assistant Secretary in charge of public and cultural relations, made the following observation to the Senate Foreign Relations Committee, Dec. 12, 1944: "...I also believe that further advances in the cooperative exchange of scientific, technical and professional knowledge *among all peoples* and the promotion of freedom of information throughout the world are of equal importance" ... along with the spread of "fuller information about United States foreign policy." He presented these as requirements in "the new problems involved in making a secure peace."

And Mr. MacLeish said: "Prior to the development of the modern newspaper with its rapid correspondence, the modern radio with its instantaneous communication with all parts of the earth, the airplane which carries persons and publications from one continent to another in the matter of days and even hours, the motion picture with its world-wide dissemination — prior to these developments, the foreign relations of peoples were largely confined to relations between governments through diplomatic representatives. *Today, whole peoples are in direct and continuing contact with each other through day-to-day and even hour-to-hour exchange of ideas,....*"

The result, he asserted, is that the attitudes of entire peoples and particularly their attitudes toward each other, become major influences in foreign relations. The media of communication "must and will play their part", he said, in seeing that the necessary full exchange of ideas is

made. To permit that exchange, however, he added, there must be complete freedom of communication. "Government's responsibility," he asserted, "is to see that the job gets done and to help in every way it can to do it." He emphasized that the new developments in communications "offer a better hope than the world has ever had before for the creation of mutual understanding and, therefore, of mutual confidence and enduring peace."

The *American Esperantist* applauds the clear vision and initiative shown by our new State Department in the matter of people-to-people interchange. The new developments in communications, indeed, offer the technological advances which make "One World" inevitable. To recognize that the *seepage* of understanding and information through the medium of a few diplomatic and cultural representatives is not enough to put out the fires of national hatreds and misunderstandings, is clear vision. To take up the cause of the "free flow of communication", even though it is only from a technological standpoint, is initiative and progress. To see the necessity for a *reciprocal flow* between the peoples is statesmanship of a high order.

But, the *American Esperantist* wishes to point out that once the physical barriers are down, there remain the language barriers to impede advance all along the line. Of what avail when radio brings "instantaneous communication" (merely in a physical sense) if the Babel of sounds falls on deaf uncomprehending ears? There is but one logical answer: *Extend the practical application of the interlanguage Esperanto.* It is prerequisite for people-to-people fraternization and interchange.

The Esperanto Association of North America

EXECUTIVE COMMITTEE

Dr. Cecil Stockard, *President*, Joseph Leahy, *Gen. Sec'y*, Armin F. Doneis, *Member*

Volunteers for New Edition of Grammar

The supply of *Practical Grammar of the International Language (Esperanto)* by Dr. Ivy Kellerman Reed, which is a valuable textbook for students a step beyond the beginner's phase, is now approaching exhaustion. Hence a cooperative campaign is here announced for bringing out a new and larger edition.

In 1938 there appeared the current fourth edition of this well known work, sponsored on the following unique plan, which involved neither charge nor risk to the treasury of EANA, nor any ultimate financial sacrifice on the part of those who participated in the undertaking. Fifteen individuals or clubs contributed a small sum each to a fund managed by three trustees. This covered the cost of publication by a neat photo-offset process. The trustees held title to the edition until EANA gradually took the books over, 100 at a time. In this way EANA never had a large sum invested, yet always had a supply of the books adequate for current needs, and it realized for organization purposes, a substantial profit from the sales. Gradually all persons who shared in the enterprise received full return of the amounts they had invested; the writer of the book received a moderate royalty, which she had graciously placed at a reduced figure; and finally the last 200 copies became the property of EANA without any payment whatsoever.

The plan followed for repayment was this. Two or three participants had generously requested that payment to them be held back until near the last. Full payment to each of the others was made in an order determined by lot, so that some waited longer for reimbursement than others.

Before outlining the plan for meeting the present need, it is a pleasure to give public recognition to the fifteen who shared in making the former enterprise a success. The names are these: Miss Mazah Schulz, Miss A. J. Krucka, Mr. Hans B. Julow, Mr. M. Marootian, Esperanto Club of Washington, D. C., Mr. E. G. Dodge, Mr. Joseph Leahy, Mr. J. F. Morton, Mr. F. H. McMann, Mr. H. W. Hetzel, Mr. L. C. Dormont, Dr. F. W. Breth, Mr. S. C. Eby, Mr. J. C. Bley, and one who prefers to remain anonymous. (At least four of the number are deceased.)

At present, due to increased printing costs and a wish to make the edition larger a greater number of volunteers than before is urgently desired. Each participant will invest \$15 for one share in the project, but may subscribe for more than one share if he desires. The size of the edition will be regulated to accord with the total number of shares subscribed. Repayment in full will be made to each participant on the same plan as before. Some will be paid soon, others later, and a few may have to wait several years, as determined by lot.

The chairman of the special board of trustees to handle this undertaking is *Mr. Fred H. McMann, 45 Rankin Ave., Troy, N. Y.* The older members of EANA well remember Mr. McMann as the Chairman of Finance Committee during the successful campaign of years ago to liquidate certain financial obligations to printing firms which had accumulated during the long depression.

Those who will consider it a privilege to share in the present project are invited to write direct to Mr. McMann at the above address.

ESPERANTO EN BIBLIOTEKOJ

EANA kaj AE multe dankas al la jenaj samideanoj, kiuj tiel sindoneme helpas al la propagando de Esperanto en bibliotekoj tra la tuta lando. Kelkaj ne ankoraŭ respondis, kaj kelkaj donacis simile sed por aliaj celoj. Inter tiuj estas D-ino DeVilbiss, S-ro Dodge, kaj aliaj. Sed al ĉiuj ni tutkore dankas.

D-ro Cecil Stockard	20	E. R. Etter	2
A. S. Mellichamp	11	Sto. Andrew O'Reilly	2
A. M. Brya	10	Eliza Smith Esperanto Club	2
D-ro G. P. Ferree	10	George B. Wrenn	2
James H. Furay	10	Flora Wyman	2
Washington Esperanto Club	9	Cleveland Esperanto Club (3 yr)	1
C. H. McKinney	6	Prof. J. Tamborra (2 yr)	1
S. A. Klukowski	5	M. S. Alderton	1
F. A. Post	5	Rev. A. L. Anderson	1
Lt. J. W. Wood	5	John Bovit	1
J. H. Murray	4	Cora Fellows	1
Robert Karlson	3	Conrad Fisher	1
T/4 F. H. Sumner	3	Joseph Gamble	1
William Vathis	3	Anna Kincaid	1
W. G. Adams	2	W. A. Knox	1
C. N. Ayres	2	Los Angeles Esperanto Club	1
A. Bartosz	2	Joseph Scherer	1
D-ino L. K. Beecher	2	Herbert Smart	1
Prof. Dudley Brooks	2	John L. Spence	1
R. L. Davis	2	Helene Wolff	1

ESPERANTO - ATESTOJ

Inter tiuj kiuj ricevis esperanto-atestojn ni listigas la sekvantajn samideanojn. La Eduka Komitato de EANA sub la estrado de Profesoro Edwin L. Clarke prezentis la atestojn al la sukcesintoj:

Atesto pri Instruado

William P. Vathis New York, N. Y.

Atesto pri Kapableco

David M. Earl Miami, Florida
 Anna Kincaid Portland, Ore.
 S. A. Klukowski Milwaukee, Wis.
 R. C. Marble Kansas City, Mo.
 Jos. H. Murray Dearborn, Mich.

Atesto pri Lernado

Stuart Kittridge Hartford, Conn.
 Edna R. Murray Dearborn, Mich.

LA ESPERANTO-DOMO EN ARNHEM

W. SOLZBACHER

La nederlanda urbo Arnhem, kiu en Septembro 1944 estis centro de unu el la plej furiozaj bataloj en la milito, estas konata al la Esperantistoj en la tuta mondo kiel urbo de la Esperanto-Domo, kie la Internacia Cseh-Instituto organizis siajn kursojn por gvidantoj de Cseh-kursoj kaj kie miloj da personoj pasigis agrablan libertempon en tute Esperantista atmosfero. Kiam la radio-raportoj kaj la ĵurnaloj parolis pri la sanga batalo de Arnhem, ni ĉiuj timis pri la sorto de tiu gastema domo, kiu troviĝas iom ekster la urbo en bela parko. Ĉu bomboj kaj grenadoj detruis ĝin? Ĉu oni batalis inter la arboj, kiuj ĉirkaŭas ĝin? Ĉu ni iam retrovos ĝin en ĝia tuta alloga beleco kaj Esperantista ĉarmo? Ni ankoraŭ ne scias.

Mi vizitis la Esperanto-Domon nur unufoje, en Septembro 1931. Mi venis de internacia konferenco en Lunteren, Nederlando, kaj estis survoje al internacia ekspozicio en Bruselo, Belgujo. Mi proponis al amiko, kiu ankaŭ iris de Lunteren al Bruselo, ke ni faru la vojaĝon kune. Mi deziris pro speciala kaŭzo, ke li vizitu la Esperanto-Domon. Li estis estro de asocio, kiu organizis vesperajn kursojn. Esperanto estis unu el la lingvoj, kiujn oni instruis tie. Mia amiko estis konvinkita pri la neceseco de la Interlingvo kaj povis legi ĝin, sed li ne aktive partoprenis en la Esperanto-movado. Lia

intereso estis tute praktika. Mi parolis al li pri la Cseh-metodo de Esperanto-instruado kaj pri la Cseh-Instituto, rekomendante ke li havigu al si eksterlandan Esperanto-instruiston aŭ instruiston kiel eble plej ekzotikan. La ĵurnaloj en lia urbo kaj la publiko parolus pri la eksterlanda instruisto kaj la Cseh-metodo, kaj, se ĉio estus bone organizata, tio povus esti bonega propagando, ne nur por Esperanto, sed ankaŭ por lia asocio kaj liaj vesperaj kursoj. La ideo plaĉis al mia amiko kaj li plezure konsentis iri al Arnhem kaj diskuti la detalojn kun Pastro Andreo Cseh. Ni eĉ havis la kaŝan esperon, ke ni eble povus instigi Pastron Cseh persone, ke li donu la kurson.

La vetero estis bela, ne tro varma kaj ne tro malvarma. Ni decidis iri piede al la Esperanto-Domo. Ni promenis tra la ordaj kaj puraj stratoj de Arnhem — ĉio estas orda kaj pura en Nederlando — kaj eniris la urban informoficejon por turistoj. Fraŭlino ĝentile klarigis al ni la vojon. Ni vere ne estus bezonintaj ŝian helpon, ĉar ni trovis, ke vojmontriloj indikantaj la direkton troviĝis en multaj lokoj. Estis klare, ke la Urbo Arnhem konsideris la Esperanto-Domon grava.

Sed unue ni trovis alian Esperantistan institucion: Je la rando de la strato, proksime al rivereto, altiris nian atenton durada kovrita

ĉaro. Kvinpinta verda stelo estis pentrita sur ĝin. Vidante mian verdan stelon junulo en iom fantazia kostumo tuj komencis klarigi al ni, ke la ĉaro estas lia domo kaj ke li estas vojaĝanta ĉirkaŭ la mondon per Esperanto. Survoje li disdonas flugfoliojn, vizitas ĉiujn Esperantistojn, kies adresojn li povas havigi al si, kaj — vendas poŝtkartojn kun siaj bildo kaj biografio. Kiom da tiaj “mondvojaĝantoj” mi renkontis en mia Esperantista vivo! Mi ĉiam havis iom miksitajn sentojn pri ili. Ili certe altiras intereson al Esperanto kaj kelkfoje varbas novajn anojn al la movado. Aliflanke ili helpas krei la impreson, ke Esperantistoj estas stranguloj, iom frenezaj kaj nenormalaj homoj, kaj ke Esperanto estas lingvo por vagantoj kaj fanatikuloj diversspecaj. La fakto, ke ili vivas el la poŝoj de la Esperantistoj, faras ilin kelkfoje veraj parazitaj, kiuj malutilas al la afero.

Diskutante la bonajn kaj malbonajn aspektojn de Esperanto-propagando per tiaj primitivaj kaj romantikaj “mondvojaĝantoj”, mia amiko kaj mi atingis la Esperanto-Domon. La kontrasto estis granda. Mia amiko estis videble impresita per la fakto, ke tio estis solida, serioza, bone organizita institucio. Oni parolis ĉiam Esperante, ne nur en la kurso, sed ankaŭ dum la manĝado kaj dum privata interparolado. La domo estis tute plena, ĉar estis la tempo de grava kurso por Cseh-instruis-

toj. Pastro Cseh kaj Sinjorino Isbrücker, fondintino kaj direktorino de la Cseh-Instituto, salutis nin varme. Ni tuj partoprenis en unu el la kurskunvenoj, kie ni admiris la talenton de Andreo Cseh kaj de Sinjoro Pragano, kiu estis lia helpanto en tiu okazo.

Estas vere — mi ne deziras silenti pri tio —, ke en la parko mi aŭdis kelkajn personojn interparoli nederlandlingve. Sed antaŭ ol komenci, ili ŝtele ĉirkaŭrigardis, kvazaŭ ili farus ion treege malbonan. Ili sciis, ke ili pekos kontraŭ la neskribita leĝo de tiu loko, kie Esperanto estis oficiala.

La Esperanto-Domo estis donita senpage al la Cseh-Instituto de la Urbo Arnhem, en 1929, se mi ne eraras. Ĝia riparo kaj subteno kostis multe da mono, kaj Ĝesinjoroj Isbrücker meritas la dankon de la Esperantistaro pro ilia malavareco. Devus ekzisti en la mondo multe da similaj domoj kun tute internacia kaj Esperantista atmosfero. Ilia rolo povus esti tre granda por la bona funkciado de la Esperanto-movado kaj la fina venko de la Zamenhofa lingvo kiel oficiala helpa lingvo en la internacia vivo.

Mi pensis pri la Esperanto-Domo en Arnhem, kiam mi legis antaŭ nelonge interesan artikolon de John Weighman (pri “La Lingva Problemo”) en la hispanlingva revuo “Revista Belga” (Bega Oficejo por Latin-Ameriko, New York, Julio 1944). John Weighman, kiu estas angla speci-

alisto pri franca literaturo, komence ŝajnas esti simpatia al Esperanto, kiun li prave konsideras kiel la sola serioza propono por la solvo de la Interlingva problemo. Fine li tamen venas al negativa konkludo, dirante ke oni devos daŭrigi lerni multajn naciajn linvojn. Kial? John Weighman diras: "Esperanto devus komence esti uzata kiel helpa lingvo kaj tial havus en la cerbo de ĉiu persono ekziston malpli vivantan kaj klaran ol la gepatra lingvo. Ekzistas kaŭzoj por dubi, ĉu iu lingvo povas prosperi, se ĝi ne estas la unua kaj komuna lingvo de granda nombro da personoj. Eble la latina lingvo estas bona ekzemplo por ilustration. Kiam ĝi estis la baza lingvo de pensantoj kaj poetoj, kiuj uzis ĝin, ĝi estis vivanta lingvo. Kiam ĝi estis transformita en helpan esprimilon kaj komencis esti uzata kune kun nacia lingvo, ĝi malfortiĝis kaj fine malaperis".

Sinjoro Weighman ne estas tute malprava, sed li ne sufiĉe konas la Esperanto-movadon. Estas vere, ke lingvo, kiu estus nur

teknika kodo por praktika internacia interkomunikado, ne estus "vivanta" lingvo. Ĉiu lingvo, eĉ Esperanto, bezonas "popolon", kiu uzas ĝin konstante, ĉiutage, por ĉiuj kaj ĉiaj bezonoj. Tiu popolo ne bezonas vivi en unu kompakta regiono, sed povas esti disigita tra la mondo. Kiam Esperanto estos ĝenerale uzata en la internacia vivo, ĝi estos por milionoj da personoj nur praktika instrumento uzota kiam necese. Multaj personoj uzos ĝin nur malofte kaj eble ne tre elegante. Sed centmiloj da personoj kaj miloj da oficejoj, kies laboro estas esence internacia, uzos ĝin ĉiutage, ne kiel dua lingvo, sed kiel unua. Por prepari tiun tempon, institucioj kiel la Esperanto-Domo en Arnhem ludas gravan rolon, ne nur kiel centroj por intensa, efika, moderna, grandskala instruado kaj ekzercado de Esperanto-instruistoj, sed ankaŭ kiel vivcentroj de la movado. Se Esperanto volas fariĝi la dua lingvo por ĉiuj, ĝi bezonas kelkajn lokojn, kie ĝi estas la unua lingvo, ne nur en certaj specialaj okazoj, sed ĉiam.

PASTRO KAO EN SUDAMERIKO

La eminenta ĉina Esperantisto, Pastro D-ro J. B. Kao, O. F. M., prenis aeroplanon je la 20-a de Novembro por flugi al Venezuelo kaj al 17 aliaj landoj de Sudameriko. Lia vojaĝo daŭros ok monatojn. La ĉina registaro faris lin Membro de la Ĉina Helpa Komitato por militviktimoj.

Pastro Kao fariĝis Esperantisto en Ĉinujo en 1926. En 1930 li iris al Eŭropo por studi en Romo, Italujo,

kaj Lille kaj Paris, Francujo. Li doktoriĝis en Francujo. En 1938 li venis al Usono. Li ofte atentigis pri Esperanto en siaj paroladoj, intervjuoj kun ĵurnalistoj, kaj artikoloj. Li parolas multajn lingvojn, ne nur la ĉinan kaj la anglan, sed ankaŭ la italan, francan, hispanan, portugalan, latinan kaj rusan. La legantoj de "Amerika Esperantisto" atendas liajn vojaĝraportojn el Sudameriko.

PORTUGALA EKSKURSO

CARLOS ISIDORO DE JESUS

Frumatene la Esperantistoj komencas ariĝi en la stacidomo. Mistera sento ilin pelis tien — la sopiro kunvivi dum tuta tago la senkomparan fratecon, kiun estigas la lingvo Esperanto. Verda flagego saĝe metita sur vagono-fenestro milde moviĝante kunvokas al si la samideanaron. Tien ili svarmas allogate. Tie — ili scias — vojaĝos la verdaj ekskursantoj.

La vagonaro ekveturas. De unu al alia ekstremo de la vagono kruciĝas esperantaj sonoj je la mirego de la ceteraj pasaĝeroj. Fratama sento ŝvebas super niaj kapoj. Ĝi flugas reciproke de fraŭlo al fraŭlino, de maljunulo al junulo, de viro al virino — ĝi flugas de *homo* al *homo*!

Ni alvenas en Agualva. Samideano Ferreira Alves jam atende staras en la stacidomo. Ni salutas lin. Kriojn — vivu-ojn al Esperanto, hura-ojn! Ni turnas nin al la bieno, kiun tiu samideano afablege disponigis por ni. Estas babilado, Esperanto-kantado, kaj ridado. Jen la bieno! Ni nun serĉu oportunan lokon por restadi. Jen ĝi, proksime al tiu aro da arboj. Ĉiu surplankigas sian pakajon. Kelkaj malsataj jam ekmanĝas. Sportemuloj jam ludas per pilko. Aliaj ripozas sternitaj sur la herbaro. Plenaĝuloj parolas serioze pri io grava. Gejunuloj senzorge babiladas, aŭdigante ĝojan ridegadon.

Nun, post la tagmezo, la solenaĵo alproksimiĝas. La samideanoj kunvenas. Kiom da personoj? Sepdek! Preskaŭ kongreso! Ekstarante, ĉiuj kantas la himnon "La Espero". Solena momento! La muzik-notoj ekoe resonas en niaj koroj, vekante pli varman amon al *la Homaro*. Kiel bone, esti Esperantisto!

Samideano Cordeiro eklegas sian saluton al la grupo. Elkoran bondeziron kaj bonvenon. Sinceraj vortoj montrantaj amon al Esperanto, plenan komprenon pri nia ideo. Sekvas la Zamenhofa versaĵo, "Preĝo sub la verda standardo". Ni sentas ke la sole neco pliampleksiĝas. Ĉiuj streĉas la aŭdpovon kaj senteme aŭskultas ĝin. Poste, seriozuloj legas proprajn artikolojn. Kaj ridemuloj rakontas anekdotojn. Refoje versaĵoj: "La Vojo", "Al la Fratoj" kaj "Mia Penso". Kaj tiel la programo sekvas — agrabla, interesa, plena je Esperantaj sentoj. Vere ĉiuj sentas sin "anoj de la granda homaro".

Fine, la letervespero. 25 leteroj ricevitaĵ. Dezirojn por plensukceso kaj plezuro al la ekskursantoj de diversaj samideanoj, kore bedaŭrantaj ne povi interfratiĝi kun ni. Jes, vera interfratiĝo ĝi estas. Pala, malgrandega bildo de la estonta socio interfratigata. La solenaĵo ĉesas per komuna kanto de la Esperanta Himno.

Ludoj komenciĝas. Manon ĉe mano ni runde ĉirkaŭiras. Brue ni ridas, babilas — kaj ni nur bedaŭras ke la tago estas tiel mallonga. Sed jam estas tempo por foriri. La suno jam subiras kaj ni foriras kun la suno. Ho, la suno! Ja, la sama suno kiu ĵus lumigis fratan Esperantistan rondon, tuj disĵetos la samajn radiojn al kانونoj, tankoj kaj armeoj. Kiel sarkasme! Kiel bedaŭrinde! Malrapide ni paŝas al la stacidomo. La arboj kaj la floroj restas. . . . Sed ni foriras kun la konscienco trankvila kaj pensata, pri plenumo de *devo* la plej *sankta*!

Aŭgusto 1944.
Lisbono, Port.

DEZIRAS KORESPONDI: "AE" nun starigas fakon pri interkorespondado. Ni konsilas ke vi partoprenu por helpi al ĝenerala propagando, financa subteno de "AE", kaj vi mem per Esperanto-ekzerco kaj interkonatiĝo.

MALLONGA HISTORIO DE ESPERANTO

VERKITA DE ERNEST DODGE

(*Daŭrigo*)

Redaktista Noto: Jen estas la tria parto el historia serio pri Esperanto, en kvar sinsekvaj partoj.

KVINA PERIODO

1914-1920

Se ne ekestus la granda milito, okazus en Parizo en aŭgusto, 1914, la plej granda Esperanto-Kongreso el ĉiuj. Entute 3,700 partoprenantoj enregistris sin. Sed precize kiam ili estis survoje al Parizo, eksplodis la milito. Kaj nur penpene povis la survojaj Esperantistoj reveni hejmen.

De 1914 ĝis 1918 ĝenerala laboro *por* Esperanto estis preskaŭ nulo. La milito estis ĉio. Daŭre aperadis nur la unu gazeto, "Esperanto", en Svislando. Tamen laboro *per* Esperanto estis rimarkinde sukcesa. Samideano samideanon ofte helpis savi el danĝero. La oficejo de U.E.A. en Ĝenevo funkciadis por ricevi kaj ekspedi leterojn inter diverslandaj Esperantistoj. Kelkfoje 300 leterojn en unu tago. Entute 200,000 leterojn. Notinda estas ankaŭ la fakto ke la franca kaj germana registaroj ambaŭ eldonis en Esperanto propagandan materialon, por pravigi siajn agojn.

Kvankam publikigo de libroj kaj gazetoj ĝenerale ĉesis, literatura laboro ne ĉesis. D-ro Zamenhof en 1917, nur kelkajn semajnojn antaŭ morto, finis sian

noblan tradukon de la Malnova Testamento. Lia amiko Grabowski komencis tradukon de la pola epopeo, Sinjoro Tadeo, kaj poste finis ĝin.

Post la milithaltigo, fidelaj samideanoj malgrandskale rekomencis laboron por restarigi organizojn, klasojn, gazetojn, kunvenojn. Sed restarigo estis malfacila. Homaj fortoj elĉerpiĝis. Multaj ĉefgvidantoj de la movado estis mortintaj. Ĉie kaoso. Fine, en 1920, okazis la unua postmilita Universala Kongreso de Esperanto. Sed nur 400 partoprenantoj. Bedaŭrinda kontrasto je la 3,700 celintaj Parizon en 1914.

SESA PERIODO

1920-1926

Denove la movado ekfloris kaj grandskale progresis. Novaj gazetoj. Novaj libroj. Multa lernado. Aperis novaj tre talentaj verkistoj en multaj landoj,—verkistoj tiel eminentaj, kiel estas Baghy, Kalocsay, Szilagyi, Engholm, Jean Forge, Hilda Dresen, Haefker, Schwartz, Bulthuis, Jung, Newell, kaj aliaj.

Fondiĝis en 1920 la unua *ĉiu-semajna* Esperanta gazeto, "Esperanto Triumfonta", poste renomita "Heroldo de Esperanto".

En tiu periodo okazis por unua fojo, ke agado por Esperanto estis

iniciata de instancoj neesperantistaj, kiuj senpartie celadis plibonigon de interhomaj rilatoj per adopto de internacia helplingvo. Bedaŭrinde ne elvenis tiomo el tio, kiom oni povus esperi—same kiel nek la Ligo de Nacioj nek aliaj paccelantaj klopodoj malebligis la nunan militegon! Tamen la faktoj estas sufiĉe signifoplenaj.

Ekzemple, en 1920 Ĝenerala Kongreso de la Tutmonda Unio de Internaciaj Asocioj diskutis, kiel kandidatojn por internacia uzo, la lingvojn franca, Esperanta, Ida, kaj Esperantida. (Tiu lasta estis tiam propono por kompromiso inter Esperanto kaj Ido.) La kongreso decidis favore al Esperanto, kun nur unu kontraŭa voĉo — kiu preferis la francan lingvon. Estis aliaj okazintaĵoj sufiĉe similaj.

En 1920 kaj 1921 la Ligo de Nacioj interesis sin pri la lingva problemo. Komitato de la Ligo faris longan reporton tute favoran al Esperanto. Ĝi proponis ke ĉiuj nacioj enkonduku Esperanton en lernejojn kiel devigan kurson. Tragike bedaŭrinde estas, ke tiam Francujo estis sub reakcia registaro. La franca delegitaro ĉe la Ligo de Nacioj estis respondeca

por la rifuzo de la Ligo adopti la favoran raporton de sia komitato en la originala formo, kiu rekomendis devigan instruadon de Esperanto en ĉiuj landoj. Tamen la Internacia Labor-Oficejo, starigita sub la Ligo, favoris Esperanton kaj ofte uzis ĝin.

Unuvorte, oni povas konstati ke la periodo 1920-26 vidis progreson de Esperanto en diversaj kampoj — turisma, scienca, literatura, ktp. Kaj komencon de ĝia uzo en radiotelefonio. Du plenumitaĵoj de la jaro 1926 staras, ĉe fino de tiu ĉi periodo, kiel grandaj mejloŝtonoj sur la vojo de Esperanta progreso. En 1926 la bela traduko Esperanta de la Sankta Biblio estis presita, kaj solene dediĉita en la katedralo de Edinburgo. Kaj en 1926 la Universala Telegrafa Unio decidis ke Esperanto estas "klara lingvo", kaj ĝi ordonis ke Esperanto estu la *sola* lingvo (krom la latina) kiun la lokaj telegrafaj administracioj en ĉiuj landoj de la tergloba devas akcepti por uzo en telegrafado. La permeso telegrafi per ĉiu nacia lingvo estos aŭ malestos, laŭ plaĉo de lokaj instancoj. Sed permeso uzi Esperanton estas deviga.

(Daŭrigota)

"Esperanto Pavimas la Vojon al Internacia Amikeco"

S-ro Robert Karlson, Vic-Delegito de IEL, Montrealo, Kanado, verkis tre efikan propagandilon en la formo de leteroj sendataj al konatuloj, edukistoj, ĵurnalistoj, pastroj, registaraj instancoj, k.t.p. Li sendas du foliojn — Esperantan kaj anglan — kun la sama temo Esperanto. Li tre lerte kaj digne

priskribas la interlingvon en numeritaj paragrafoj kiuj instigas al lernado de Esperanto. Li presas kaj subskribas ĝin sub lia persona leterkapo, kaj promesas pluan helpon kaj informon al interesatoj. Ni konsilas ĉiun Esperantiston provi tiun klopodon en simila altgrada maniero.

POEMO DE PASTRO FURAY

La poemo, "Post Dolor", de Pastro Henry Beeman Furay, S. J., estis presita antaŭ naŭ jaroj en la "Antologio de Poezio de la Kolegio Sankta Kruco", kun antaŭparolo de Profesoro William Lyons Phelps.

AFTER PAIN

After pain there is a rush of gladness,
Upthrust of earth that under snow has lain;
The kerneled peace within the shell of sadness
Is reached and relished deeply after pain.

A blue sky and it with black clouds spattered,
The sunset's candle smothered out in rain,
A man's eyes, with his hope in friendship shattered,
Have kinship in a common mother, Pain.

Those born of her shall know the way thereafter
To cherish weakness and despise disdain,
For some have broken hearts and some have laughter,
But all have understanding after pain.

Original: *Rev. Henry Furay, S. J.*

POST DOLOR'

Post dolor' ekfluo de ĝojeco venas —
Leviĝ' de kuŝa ter' puŝanta neĝon for;
La ŝelo de malĝojo paco-kernon tenas,
Trovitan kaj ĝuitan funde post dolor'.

Bluĉiel', kaj ĝi kun nigraj nub-makuloj;
La sunsubir-kandelo sub la pluvo-plor';
Rompita amikec' videbla en okuloj;
Parencoj ĉiuj en komun-patrin', Dolor'.

Naskitoj ŝiaj ĉiam poste konos vojon,
Por ami mildon, teni malestimon for;
Iuj havas kor-angoron, iuj koran ĝojon,
Sed ĉiuj havas komprenemon post dolor'.

Traduko: *G. Alan Connor*

Nia tre ŝatata samideano James H. Furay, Vic-Prezidanto de la Unio de Pres-Asocioj, estas la patro de Pastro Henry Beeman Furay, S. J., kies bela poemo troviĝas supre. S-ro Furay skribis jene: "Via traduko plezurigas min, kaj mi volus aldoni ke ĝi ekscitas mian admiron. . . . Ŝajnas al mi ke la frazoj esprimas la originalan sencon precize, kaj konservas la poezian figuradon." Ni dankas al S-ro Furay kiu tiel laŭdeme taksas nian modestan penon, kaj ŝatus respondi ke li mem bonege skribas esperante.

RECENZANGULO . . . Ĉirkaŭ *La Mondo*", libret-serio. Kolekto da artikoloj verkitaĵ de Prof. Agostinho Da Silva kaj tradukitaĵ de diversaj portugalaj samideanoj. Eldonis: Manuel De Freitas, Porto, Portugalujo. Paĝoj, 22. Ricevitaj: "*La Lasta Vojaĝo de Scott*," "*La Kastoroj*," "*Vivo kaj Morto de Sokrato*," kaj "*La Araneoj*".

Depost la militkomenco malmulte da informo pri la esperanto-movada venis al ni de Portugalujo. Ŝajne, publika laboro por nia afero ne estis permesita. Sed pruvo ke la portugalaj tamen sukcesis en siaj laborklopodoj atingis nin en la formo de la supremenciitaj libretoj, eldonitaj en '42, '43 kaj '44. La subtitolo de tiuj-ĉi libretoj diras: "kulturinformaj tekstoj por la junularo". Kiel oni povas rimarki, la temoj estas plej diversaj.

Se plaĉas al iu pri zoologio, tiam rekomenindaj estas la libretoj pri la vivo, kaj morto, de energiaj kastoroj kaj la nebelaj araneoj. Leginte pri la vojaĝo de Scott al la Suda Poluso, ni memoriĝas pri la multmultaj danĝeroj kaj suferoj de Scott kaj liaj kunuloj, kiuj perdis la vivojn en tiu kuraĝa kaj sindona laborado. Ni relegas kun intereso la vojaĝoj de la belgo, Piccard, supren en la stratosferon. Kaj fine, prezentigas al ni kelkaj detaloj koncerne tiu fama greka filozofo kiu vivis kaj instruis antaŭ du mil jaroj — Sokrato. Tiun libreton mi opinias la plej bone verkitan.

Resume, la libretoj taŭgas, ne sole por la junularo, sed ankaŭ por plenaĝuloj. Bedaŭrinde, ili estas malgrandaj, kun 22 al 30 paĝoj. Espereble ili pligrandiĝos estonte. En letero al tiu-ĉi recenzisto, la eldonisto de la libretoj, Manuel de Freitas, sciigas ke li planas "biografian serio-librojn kun pli ol 100 paĝoj, pri Franklin, Lincoln, Washington kaj Zola." Bone! Ni atendu ilin.

— William P. Vathis.

THE GREEN STAR (La Verda Stelo) estas nova libro pri Esperanto verkita de *Joseph W. Dubin*. I aŭtoro informas nin ke ĝi nun estas en la presejo. La kosto estos \$2.50 bindita kaj plenformata kun 276 paĝoj. La "AE" recenzos la libron en posta numero.

★ ★ ★

James H. Morrison, Kalifornio, proponas ke la Amerika Esperantisto pri su adresaron de la Esperanto-societo en la paĝoj de la ĵurnalo. Tiamaniere la esperantistaro povus kontakti kaj interrilati reciproke. Por efektiviĝi planon, kaj helpi al la financa stato de "AE" li sugestas ke ĉiu societo pagu por la enlistigo. La redaktisto inviti la societojn pritrakti la proponon.

NEKROLOGO

FRED RIVERS, pioniro de Esperanto, mortis en Oktobro, 1944, sia hejmo ĉe la "Bay District" en Kalifornio. Letero de Berkeley, Kalifornio, sciigas nin (pere de liaj kamaradoj John Spence kaj Fred Wharf) ke Fred Rivers troviĝis morta en lito ŝajne de kormalsano. Li lasas filinojn kiuj loĝas en la orienta parto de Usono. Li lasas ankaŭ multajn artikolojn kaj samideanojn kiujn li havis pro sia aminda karaktero.

Intimaj amikoj de Fred konis ankaŭ kiel "Amiko Willis", ĉar unue nomiĝis Willis McCall. Sed kiel *Fred Rivers* li longe ĝuis la kunecon de multaj bonaj kunuloj. Krom intereso en Esperanto li subtenis aliajn bonajn aferojn. La kooperativa movado ankaŭ ricevis lian intereson. Fred Rivers estis ĵurnalisto dum multaj jaroj. La Esperantistoj de la Pacifika Marbordo funebras lin. La tuta Usona Esperantistaro perdis fervoran batalanton por nia afero.

Esperanto-Oficejo nun funkcias en Peoria, Illinois, sub la gvidado de *S-ro A. S. Mellichamp*. En ĝi troviĝas informiloj, ekspozicio de Esperantaj libroj kaj la afabla samideano kiu disponas je sia tempo por diskonigi la interlingvon. *S-ro Mellichamp* estas unu el niaj plej helpemaj samideanoj — li ankaŭ ĵus fariĝis dumviva membro de EANA!

Eliza Emery Smith, Elmiro, Nov-Jorko, raportas pri vigla intereso pri Esperanto inter la junuloj de la *Esperanto-Klubo de Elmiro*. Meritplena farado estas la disdono de bele presitaj sorbkartoj kun tre taŭga kaj helpema teksto, kiujn presis *S-ro E. B. Billings, Jr.*, ankaŭ de Elmiro.

Nia fervora Vic-Prezidanto de EA NA, *F-ino Roan Orloff*, raportis vigan agadon por Esperanto en diversaj lokoj. Ŝi parolis al granda grupo de studentoj kaj geinstruistoj en New Haven, Orange kaj Hamden, Conn. Oni intervjuis ŝin ĉe radio-stacio WELI en New Haven dum dek minutoj pasintan septembron. Ŝi gvidas Cseh-kurson kaj infankurson ĉe la Bah'i Centro.

"En la nomo de la Respubliko de Polando mi honorigas la nomon de *D-ro Zamenhof*, kreinto de Esperanto, pro lia kontribuo al la idealo de interfrateco homa". Per tiuj vortoj salutis *S-ro Sylwin Strakacz*, Konsulo de Polando, la kunvenon de la Klubo Harmonio en Nov-Jorko, Decembro la 2-an. Oni celebris la datrevenon de la naskiĝtago de *D-ro Zamenhof*. Ankaŭ parolis la bone konata psikologo, *D-ro A. A. Brill* pri siaj spertoj en la Esperanto-movado en fruaj tagoj. La Orkestro de Mandolinoj de la ILGWU, en kiu troviĝas *F-ino Agnes Cervello*, distris per bela muziko. *S-ro Henry Nagin*, Prezidanto de la Klubo estris la kunvenon kaj kelkaj aliaj samideanoj partoprenis pri la festa programo.

Geedziĝoj Esperantistaj — Ofte okazas ke Esperantistoj renkontintaj en amika rondo, lernantaj Esperanton kune, baldaŭ edziĝas kaj fariĝas Esperantista paro. Inter novaĵoj tiaj en Usono ni povas rakonti jene: *F-ino Vesta Petersen* (el Bruklino) kaj *S-ro Gunnar Spant* (el Svedujo) renkontiĝis ĉe Esperanto-klaso. Pasis du-tri jaroj, kaj *S-ro Spant*, kies laboro devigis lin vojaĝi sur la maro dum la milito, estis torpedita. Kvar tagojn li vagis en malgranda boato sur la malamika oceano, kaj fine li atingis, tute neatendite, la havenon de Nov-Jorko. Postnelonge, li kaj *Vesta* geedziĝis. Pasintan julion nova Esperantistino, *Berit Christina Spant*, naskiĝis en la hejmo. La infano jam enlistiĝis kiel Denaska Esperantisto. — Pasintan jaron, geedziĝis en Nov-Jorko *F-ino Dolores Catinell* kaj *Leŭtenanto Victor Gudla* (nun ie en Eŭropo). Ili estis kursanoj en la Cseh-klaso de *S-ino Doris Connor*. — *F-ino Helene Wolff* en Kalifornio informis nin ke du el ŝiaj klasanoj, *F-ino Eleanor Broyles*, Asistantino de la Unua Metodista Preĝejo, kaj *S-ro Leonard Hunting*, Direktoro de la Junulara Ruĝa Kruco geedziĝis la 13-an de Aŭgusto.

Nova Esperantista Oficiro inter la Militmaristaro estas *Joseph Gamble*. Antaŭe li estis inĝeniero ĉe *Sperry Gyroscope Kompanio*, kaj nun li okupas sin pri tiu mirinda, nova aparato "Radar".

Samideano F. A. Post, entuziasma Esperantisto de multaj jaroj, ĉiam tre energie laboras por Esperanto. Li faris ses duonhorajn paroladojn pri la Esperanta movado antaŭ ses klasoj de Altlernejo en North Little Rock, Arkansas. Li ankaŭ interesis *S-ino Bernie Babcock*, estrino de la Muzeo de Natura Historio. Ŝi nun diligente studas Esperanton. Li sciigis nin ke la Esperanto-Rondo aĉetis diskojn de la Linguaphone-Kompanio por perfektigi en Esperanto.

La Esperantistoj Hispanaj de Nov-Jorko, kies agema prezidanto estas S-ro Floreal Conchado, kreis grandan intereson pri Esperanto en hispanlingvaj rondoj. La sukcesa festo de la 19a de Novembro, kiu estis anoncita per radio-stacio WBYN dum tuta semajno, kaj la belega 32-paĝa broŝuro presita por la festo faris fortan impreson. S-ro Conchado baldaŭ komencos Esperanto-kurson. 12 lernontoj jam enskribiĝis. La semajna gazeto "España Libre" nun publikigas serion de artikoloj pri Esperanto, de Generalo Julio Mangada Rosenoern, famkonata hispana Esperantisto, nun rifuĝinto en Meksiko. La gazeto estas favora al Esperanto.

La bela broŝuro de la "Esperantistas Hispánicos de Nueva York" (Esperantistoj Hispanaj de Nov-Jorko) entenas 14 bonegajn artikolojn pri Esperanto kaj la Ligo de Nacioj, Panamerikanismo kaj Esperantismo, Esperanto kaj Muziko, Esperanto kaj Filmo, Esperanto kaj Framasonismo, la Universala Kongreso de Esperanto, kaj pri la Esperanto-Movado en Hispanujo, Argentino, Brazilo, Ĉinujo, Germanujo, Jugoslavujo, Soveta Rusujo. Tutpaĝa anonco pri "Amerika Esperantisto" kaj alia tutpaĝa anonco pri la kvin Esperanto-grupoj nun ekzistantaj en Nov-Jorko estas sendube tre utilaj. Kelkaj el la artikoloj (6 el la 14 estas verkitaj de Generalo Mangada) meritis esti presitaj ankaŭ en aliaj lingvoj.

Radio-paroladeto pri Esperanto en hispana lingvo, kun kelkaj vortoj en Esperanto, okazis la 15an de Novembro en radio-stacio WBYN, Brooklyn. D-ro W. Solzbacher paroladis en la programo "La Voĉo de Batalanta Hispanujo". La estro de la programo, S-ro Santiago Grevi, prezentis la parolanton, laŭdante la Esperanto-movadon. Ankaŭ tiu sukceso estas ŝuldata al la persista propagando de S-ro Floreal Conchado.

DEZIRAS KORESPONDI

Anoncetoj pri korespondado el Usono kaj Kanado kostas 75 cendojn por 25 vortoj. El aliaj landoj, ĉar estas nun malfacile sendi monon, AE akceptas anoncosepage. La redaktoro rezervas al si rajton ĉesigi tiun privilegion je iu tempo.

Svedujo. S-ro Kurt Lindstroem, Andersberg, deziras korespondi pri ĉiuj temoj per leteroj kaj poŝtkartoj. Intensiĝas poŝtmarkojn.

Irlando. Katolikaj Esperantistoj deziras korespondi kun katolikoj ĉiuj landoj. Skribu al Lorcan O'Uigin "Sonas", Mount Anville Road, Dunrum, Co. Dublin.

Portugalujo. Profesoro Jose Bigot de Almeida, Sabugal (Guarda), deziras interŝanĝi poŝtmarkojn aer-komunike memorigajn.

Argentino. S-ro Andreo Morei Sosa, Jose Cubas 3543, Villa Devot Buenos Aires, deziras korespondi pri diversaj temoj.

Egiptujo. Grupo da Fraŭlinoj kiuj nun studas Esperanton deziras korespondi kun aliaj landoj: Nation YWCA, Esperanto Fako, 6 Sharia Khalig el Nasiri, Faggalah, Cairo.

Brazilo. S-ro Diderot Freitas, Rua Barao de Uba, 170 terreo, Rio de Janeiro, deziras korespondi kun gesamdeanoj en la tuta mondo. Li estas 25-jara medicina studento.

S-ro Luiz Teixeira Silva, Rua Saturnino de Padua 435, Lavras Minas, estas 20-jara komerca desegnisto, kiuj deziras korespondi.

S-ro M. Rodrigues Monteiro, Caixa Postal 1329, Sao Paulo, interesiĝas pri la popolmuziko de Ameriko kaj deziras interŝanĝi pri tiu temo.

Anglujo. S-ro A. Corre, 46 Rutland Park Mansions, Willesden Green London, N.W. 2, deziras korespondi pri sciencaj temoj. Li estas 13-jaraĝa.

S-ro Ben Cohen, 245 Romford Street London, E. 1., 25-jara serĉas korespondanton.

ESPERANTO BOOKS

Uncertain transportation makes it difficult to get books from Europe or South America, and our orders are filled in small lots. If your order is not filled within 48 hours, it is because we are waiting for shipments.

PRACTICAL GRAMMAR OF ESPERANTO, Ivy Kellerman-Reed. A favorite all over the world for many years. For class or self-instruction	.75c
ESPERANTO HOME STUDENT, by James Robbie. Splendid for class or self-study. Pocket size and a favorite with the service men in camps	.25c
PRACTICAL ESPERANTO, by Wm. S. Benson. For self-instruction. It is unique with its 650 illustrations	.25c
UNIVERSALA ESPERANTO METODO, by Dr. Wm. S. Benson. This book is a wonder. "The only book of its kind in the world." 11,000 pictures. Two full-page tables of the pronunciation of the Esperanto alphabet in 36 languages. Correlatives in 35 languages. Complete index. 555 pages	\$4.00
AMERICAN POCKET DICTIONARY, by Carl Froding. 80 pages of Esperanto-English and English-Esperanto. An indispensable little pocket companion	.30c
ESTU PRETA, by George J. Falgier. A splendid <i>key</i> , with grammar, and considerable fundamental teaching	.10c
"LA ESPERO," Esperanto Song. Words and Music. Double sheet 8 x 11. Every Esperantist should have it. Sung at all Esperanto meetings	.15c or 2 for .25c
"LA VOJO." Esperanto Song. Single sheet. With translation.	.10c or 3 for .25c
EDINBURGH DICTIONARY. A world favorite. English-Esperanto and Esperanto-English. 288 pages	\$1.00
STEP BY STEP IN ESPERANTO, by M. C. Butler. One of the world's best.	
	Paper covers .75c
DICTIONARIES. Just received, Millidge \$3.50,	Fulcher & Long \$2.50
STARS. No more of the metal stars, advertised in some text-books, due to priorities.	
INDIAN BEAD STARS, white bead background with green star in center	.45c
HOME STUDENT RECORDS—made in Europe. No more available.	
"LIFE OF ZAMENHOF" (English) \$1.00. "VIVO DE ZAMENHOF" (Esperanto)	\$1.25
"ESPERANTO INTERNACIA", by Ann E. Beatty. Over 300 hymns, original Esperanto and translations of well-known English hymns	.45c
"ESPERO" and "NAPOLAJ NOKTOJ". Songs on 10 in. Record	\$1.00

YOUR MEMBERSHIP IN E. A. N. A. WILL BE APPRECIATED

Membership, with "American Esperantist". \$2.00 per year. And if you also wish membership in the International Esperanto League, with the *Jarlibro* (Yearbook Encyclopedia of Esperanto Activities), \$3.00. For the "Esperanto Internacia" (all-Esperanto official organ of I. E. L.) add \$1.00 to either of these memberships. Total for all above, \$4.00.

I..... Date.....

apply for membership in the Esperanto Association of North America, and enclose subscription (indicate class and amount)

.....

ESPERANTO ASSOCIATION OF NORTH AMERICA

1410 H St., N. W., Washington, 5, D. C.

Extract from the Report of the League of Nations on Esperanto, 1922: The following paragraphs, from page twenty-six of the Report, are especially significant in connection with present discussions of "freedom of information" and "people-to-people interchange."

"The report that we have received from ministries of public education. . . . Several of these reports insist upon the great moral influence exercised on the children by correspondence with school children of other countries and by the use of Esperanto, which develops their interest in foreign nations, their taste for geography and history, and often even a spirit of international service and of human solidarity, regarding which remarkable examples have been communicated to us. Many teachers make use of the Esperanto lesson to make the children interested in the League of Nations. . . ."

"The Oriental delegates pointed out that Esperanto provided the pupils in their countries with a simplified type of European language which gave them a key to understanding the others. A young Chinese could learn Esperanto in two years, while he needed six to learn English and still longer to learn French. Students sent to the Franco-Chinese Institute at Lyons, knowing nothing but Esperanto, very quickly learnt French."

Esperanto is the living interlanguage created for interchange of thought between peoples of different national languages — not to take the place of their mother tongues.